

**TURIZM KORXONALARIDA MEHNAT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING
INNOVATSION MEXANIZMLARI**

Muxtorova Mashhura Dilshod qizi

Sambhram universiteti o’qituvchisi

Email: muxtorovamashhura671@gmail.com Tel: +998 93 824 94 00

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21218749>

Annotatsiya: mazkur tezisdagi turizm korxonalarida mehnat samaradorligini oshirishning innovatsion mexanizmlari, inson resurslarini boshqarishda zamonaviy yondashuvlar hamda raqamli texnologiyalarning o’rni tahlil qilingan. Xalqaro tajriba asosida mehnat unumdorligini oshirishning samarali usullari yoritilib, O’zbekiston turizm korxonalarida ularni joriy etish bo’yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so’zlar: turizm, mehnat samaradorligi, inson resurslari, innovatsion boshqaruv, raqamli texnologiyalar, xizmat sifati, malaka, motivatsiya.

Аннотация: в данном тезисе анализируются инновационные механизмы повышения эффективности труда на туристических предприятиях, современные подходы к управлению человеческими ресурсами и роль цифровых технологий. На основе международного опыта освещены эффективные методы повышения производительности труда и разработаны практические предложения по их внедрению на туристических предприятиях Узбекистана.

Ключевые слова: туризм, эффективность труда, человеческие ресурсы, инновационное управление, цифровые технологии, качество обслуживания, квалификация, мотивация.

Abstract: This thesis analyzes innovative mechanisms for increasing labor efficiency in tourism enterprises, modern approaches to human resource management, and the role of digital technologies. Based on international experience, effective methods for increasing labor productivity have been highlighted, and practical proposals for their implementation at tourism enterprises in Uzbekistan have been developed.

Keywords: tourism, labor efficiency, human resources, innovative management, digital technologies, service quality, qualifications, motivation.

Kirish. Turizm iqtisodiyotning eng jadal rivojlanayotgan va yuqori qo’shilgan qiymat yaratuvchi tarmoqlaridan biri bo’lib, mamlakatning iqtisodiy o’sishi, aholi bandligini ta’minlash, hududlarni kompleks rivojlantirish hamda xalqaro iqtisodiy aloqalarni mustahkamlashda muhim o’rin tutadi [1; 2]. Jahon amaliyoti shuni ko’rsatadiki, turizm industriyasining barqaror rivojlanishi ko’p jihatdan inson kapitalining sifati, xodimlarning kasbiy kompetensiyasi, xizmat ko’rsatish madaniyati va ulardan samarali foydalanish darajasiga bog’liq [3]. Turizm xizmatlari moddiy mahsulotlardan farqli ravishda bevosita iste’molchi bilan muloqot jarayonida yaratilishi sababli xizmat sifati, avvalo, xodimlarning bilim, malaka va kasbiy mahorati bilan belgilanadi. Shu bois mehnat samaradorligini oshirish nafaqat korxonalarning iqtisodiy natijalarini yaxshilash, balki milliy turizm mahsulotining xalqaro bozordagi raqobatbardoshligini ta’minlash, turistlar oqimini ko’paytirish va xizmatlar eksportini kengaytirishning muhim omili hisoblanadi [4].

Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm sohasida sun’iy intellekt, bulutli texnologiyalar, onlayn bronlash platformalari, mobil ilovalar, mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish

(CRM) tizimlari hamda katta hajmdagi ma’lumotlarni (Big Data) tahlil qilish texnologiyalarining keng joriy etilishi mehnatni tashkil etishning yangi bosqichini shakllantirmoqda [5]. Ushbu texnologiyalar xodimlarning ish unumdorligini oshirish, boshqaruv qarorlarini tezkor qabul qilish, xizmat ko’rsatish sifatini yaxshilash va operatsion xarajatlarni kamaytirish imkonini bermoqda. Shuningdek, innovatsion boshqaruv usullaridan foydalanish korxonalarining bozor o’zgarishlariga moslashuvchanligini oshirib, ularning uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta’minlashga xizmat qiladi [6].

Asosiy qism. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko’rsatadiki, turizm korxonalarida mehnat samaradorligini oshirish inson resurslarini boshqarishning innovatsion usullarini joriy etish, raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish va biznes jarayonlarini avtomatlashtirish orqali ta’minlanadi [3; 5]. Xususan, AQSh, Germaniya, Singapur, Yaponiya va Janubiy Koreya kabi davlatlarda turizm korxonalarining boshqaruv tizimida raqamli texnologiyalarni keng qo’llash natijasida mehnat unumdorligi oshib, xizmat ko’rsatish sifati va mijozlar qoniqish darajasi sezilarli yaxshilangan [4]. Mazkur mamlakatlarda inson resurslarini boshqarish strategiyasi uzluksiz kasbiy rivojlanish, innovatsion korporativ madaniyatni shakllantirish va xodimlarning ijodiy salohiyatini rag’batlantirish tamoyillariga asoslanadi.

Turizm korxonalarida mehnat samaradorligini oshirishning asosiy innovatsion mexanizmlari quyidagilardan iborat:

- HR Analytics va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida xodimlarning mehnat natijalarini baholash hamda kadrlar ehtiyojini prognozlash;
- CRM (Customer Relationship Management) tizimlari orqali mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish, xizmatlarni shaxsiylashtirish va mijozlar sodiqligini oshirish;
- elektron ta’lim platformalari yordamida xodimlarning kasbiy malakasini muntazam oshirish va qayta tayyorlash;
- KPI (Key Performance Indicators) va kompetensiyaga asoslangan baholash tizimlarini joriy etish orqali mehnat natijadorligini monitoring qilish;
- moddiy va nomoddiy rag’batlantirishning zamonaviy mexanizmlarini qo’llash, jumladan, bonuslar, martaba o’sishi, moslashuvchan ish vaqti va ijtimoiy paketlarni kengaytirish;
- Big Data texnologiyalari va real vaqt monitoring tizimlari orqali turistlar ehtiyojini tahlil qilish hamda boshqaruv qarorlarini optimallashtirish [5; 6].

Xalqaro tajriba shuni ko’rsatadiki, mehmonxonalar, turistik operatorlar va boshqa xizmat ko’rsatish korxonalarida raqamli boshqaruv tizimlarining joriy etilishi xizmat ko’rsatish sifatini oshirish, operatsion xarajatlarni kamaytirish, xodimlar mehnatini samarali tashkil etish va mijozlar qoniqish darajasini oshirishda muhim omil bo’lib xizmat qilmoqda [3; 5]. Ayniqsa, sun’iy intellektga asoslangan chatbotlar, avtomatlashtirilgan bronlash tizimlari va raqamli marketing vositalari xodimlarning takrorlanuvchi vazifalarini qisqartirib, ularni yuqori qo’shilgan qiymat yaratuvchi faoliyatga yo’naltirish imkonini bermoqda.

O’zbekistonda ham turizmni iqtisodiyotning strategik tarmog’i sifatida rivojlantirish, xizmatlar eksportini ko’paytirish va turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish bo’yicha izchil islohotlar amalga oshirilmoqda [1]. So’nggi yillarda elektron vizalar tizimining joriy etilishi, raqamli turizm xizmatlari, mehmonxonalarni onlayn bronlash platformalarining kengayishi hamda turizm infratuzilmasiga investitsiyalar hajmining ortishi soha rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko’rsatmoqda. Shu bilan birga, ayrim turizm korxonalarida

zamonaviy boshqaruv texnologiyalarining to’liq joriy etilmaganligi, malakali mutaxassislar yetishmasligi, xorijiy tillarni bilish darajasining pastligi va mehnat natijalarini baholashning zamonaviy tizimlari yetarli darajada qo’llanilmayotgani mehnat samaradorligini oshirishni cheklab kelmoqda [2; 6].

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun turizm korxonalarida raqamli boshqaruv texnologiyalarini keng joriy etish, xodimlarning kasbiy malakasini xalqaro standartlar asosida rivojlantirish, innovatsion motivatsiya tizimlarini qo’llash, oliy ta’lim muassasalari bilan amaliy hamkorlikni kuchaytirish hamda sun’iy intellekt va ma’lumotlar tahliliga asoslangan boshqaruv mexanizmlarini keng tatbiq etish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Bu esa turizm korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish, xizmatlar sifatini xalqaro talablarga moslashtirish va O’zbekiston turizm sohasining global raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, turizm korxonalarida mehnat samaradorligini oshirish zamonaviy innovatsion boshqaruv usullarini joriy etish, inson kapitalini rivojlantirish hamda raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish bilan bevosita bog’liq. Xalqaro tajriba shuni ko’rsatadiki, HR Analytics, CRM, KPI, sun’iy intellekt va Big Data texnologiyalariga asoslangan boshqaruv mexanizmlarini qo’llash xodimlar mehnat unumdorligini oshirish, xizmat ko’rsatish sifatini yaxshilash, boshqaruv qarorlarini tezkor qabul qilish hamda mijozlar ehtiyojini yanada to’liq qondirish imkonini beradi. Natijada korxonalarning moliyaviy barqarorligi mustahkamlanadi va ularning ichki hamda xalqaro bozordagi raqobatbardoshligi ortadi.

O’zbekiston sharoitida turizm korxonalarida inson resurslarini boshqarishning innovatsion mexanizmlarini bosqichma-bosqich joriy etish, xodimlarning kasbiy malakasini xalqaro standartlar asosida muntazam oshirib borish, mehnat faoliyatini natijadorlik ko’rsatkichlari (KPI) asosida baholash hamda xizmat ko’rsatish jarayonlarini to’liq raqamlashtirish alohida ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, oliy ta’lim muassasalari, turizm korxonalari va malaka oshirish markazlari o’rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, innovatsion ta’lim texnologiyalarini amaliyotga keng tatbiq etish hamda xodimlarni moddiy va nomoddiy rag’batlantirish tizimini takomillashtirish mehnat samaradorligini oshirishning muhim shartlaridan biridir.

Mazkur yo’nalishlarda amalga oshiriladigan chora-tadbirlar turizm korxonalarida mehnat unumdorligini oshirish, xizmatlar sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish, turistlar ehtiyojini yuqori darajada qondirish va xizmatlar eksportini kengaytirishga xizmat qiladi. Natijada turizm sohasining iqtisodiy samaradorligi ortadi, yangi ish o’rinlari yaratiladi, investitsion jozibadorlik kuchayadi hamda O’zbekistonning xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshligi yanada mustahkamlanadi. Shu sababli turizm korxonalarida innovatsion boshqaruv mexanizmlarini keng joriy etish va inson kapitalini rivojlantirish tarmoqning uzoq muddatli va barqaror rivojlanishini ta’minlovchi ustuvor strategik yo’nalishlardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti. O’zbekiston – 2030 strategiyasi to’g’risida: PF–158-son Farmon, 2023-yil 11-sentabr
2. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti. Turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta’minlash chora-tadbirlari to’g’risida: PF–5611-son Farmon, 2019-yil 5-yanvar
3. United Nations Tourism (UN Tourism). World Tourism Barometer. – Madrid: UN Tourism, 2024. – 48 p.

**“Pedagogik ta’lim va tarbiya
transformatsiyasida fundamental,
amaliy va innovatsion
tadqiqotlarning konseptual
asoslari” mavzusidagi Xalqaro
ilmiy-amaliy anjuman materilalari
to‘plami**

23.06.2026

**Proceedings of the International
Scientific and Practical
Conference on “Conceptual
Foundations of Fundamental,
Applied, and Innovative
Research in the Transformation
of Pedagogical Education and
Upbringing”**

4. Baum T. Human Resource Management for Tourism, Hospitality and Leisure: An International Perspective. – London: Thomson Learning, 2006. – 367 p.
5. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). OECD Tourism Trends and Policies 2024. – Paris: OECD Publishing, 2024. – 320 p.
6. Armstrong M. Armstrong's Handbook of Human Resource Management Practice. 15th ed. – London: Kogan Page, 2023. – 824 p.